

„TANNHÄUSERI“ sisust.

„Tannhäuseri“ aluseline ideelis-dramaatiline kollisioon on esitatud kahe maailma: tunde- ning patu-maailma (Veenus) ja hinge- ning puh-tusemaailma võitluses. Nimiosaline ei leia kusagil rahu ja leiab lunas-tust vaid surmas, kuid ka selles on pandiks Elisabethi surm ja tema igavene armastus.

Proloog: Tannhäuser naudib Veenusmäel armujumalanna Veenuse riigi võlusid, kuid tema rahutu hing ihkab taas maisesse maailma tagasi. Veenus lasebki tal minna, kuid neab ära selle maailma, kust ta ise kord pages ja kuhu Tannhäuser nüüd ihkab; ühtlasi ennustab ta Tannhäuseri tagasitulekut ja tagasipöördumist Veenuse juure. Tannhäuser näeb aga oma pääsu vaid surmas ja neitsi Marias.

I vaatus: Tannhäuser leiab end äkki Wartburgi lossi orus, keset päikesepaistet, lindude laulu ja loodust. Eemalt kostavad Rooma minevate palverändurite hääled. Ka Tannhäuser tunneb nüüd oma patu suurust ja keeldub sellepärast sõprade ning maakrahvi palvele — tulla tagasi nende ringi ja jälle osa võtta võistluslaulmisest. Vast Elisabethi nimetamine mõjutab Tannhäuserit.

II vaatus: Lauljate võistlus. Tannhäuser ja Elisabeth saavad enne võistlust kokku ja mõlemaile selgub, et nad üksteist armastavad. Ka maakrahv tahab teada saada Elisabethi südame kallakut, kuid jätab selle Elisabethi palvel veel lahtiseks, kuna lauluvõistluse võitja pärib ühtlasi ka Elisabethi käe. (Maakrahvi avakõne võistlusele.) Võist-luse teemiks on armastus ja siin on Tannhäuseri etteasted otse kõrva-hoobiks seltskonna mentaliteedile. Tannhäuser laseb end kaasa kiskuda äsjastest mälestustest ning heidab kaasvõistlejatele ette, et need ei tund-vatki õiget armastust, ja kes seda õieti tunda tahab, mingu Veenus-mäele. Tannhäuser mõistetakse süüdi, ja polnuks Elisabethi, ähvarda-nuks teda hoopis rängem karistus. Nüüd antakse falle ainus tee oma patu lunastamiseks — Rooma, paavsti juure, kust võib veel tulla andeksand.

III vaatus: Suvi on möödunud. Elisabeth ootab armastuses piinleva südamega Tannhäuseri saabumist. Tulevad palverändurid, kuid Tannhäuserit pole nende hulgas. Sellega on Elisabethi saatus otsustatud. Tuntud palves pöördub ta neitsi Maria poole teda vastu võtta, kuna maine elu talle midagi enam ei tööta. Kuid Tannhäuser saabub siiski, aga mitte lunastatuna, vaid paavstist äraneetuna ja hüljatuna. („Nii nagu kuivand kepp siin minu käes ei iial ellu ärka taas, nii püsid sina põrgu väes ja lunastusest ilma jääd!“) Nüüd ihkabki ta vaid tagasi Veenusmäele, kus teda ka valmis ollakse vastu võtma. Seal ilmub aga rongkäik Elisabethi surnukirstuga. Ime sünnib, kellegi noore palveränduri kepp hakkab haljendama, needus on lunastatud ja Tannhäuser võib surra, kuigi Elisabethi elu hinnaga.